

De melkproductie in Nederland zal na 2015 stapje voor stapje toenemen. Daarvoor is meer voer nodig van goede kwaliteit. Het wordt een uitdaging om meer gras van eigen land te halen. In samenwerking met Innoseeds belicht Veeteelt in een serie de mogelijkheden om dit te realiseren.

Deel 1: **Farmwalk in het vroege voorjaar**

Deel 2: **Rassenlijst als richtsnoer**

Deel 3: **Verbetering in verteerbaarheid**

Deel 4: **Doelgericht doorzaaien**

Niet techniek maar timing bepaalt het succes van graslandverjonging

Doelgericht doorzaaien

Klaas Fekkes is loonwerker in het Noord-Friese Marrum. Zijn specialiteit: het egaliseren en opnieuw inzaaien van graslandpercelen. Jaarlijks krijgt hij tussen de 600 en 800 hectare Friese kleigrond voor zijn kilverbord.

Sinds twee jaar biedt Fekkes zijn klanten ook een minder ingrijpende manier van graslandonderhoud aan. In 2012 kocht hij een 6,5 meter brede Evers Gras Profi en voerde er zelf verschillende aanpassingen op uit. De machine beschikt over tanden die onkruiden, slechte grassen en dood materiaal uit de zode krabben en de goede grassen prikkelen om uit te stoeien. Bovendien heeft de machine verschillende rollen voor een egaliserende werking. Daarnaast is er een zaaimachine op gebouwd om in dezelfde werkgang grasland door te kunnen zaaien.

Vorig jaar bewerkte het loonbedrijf meer dan 300 hectare met de machine, voor dit jaar staat de teller al op 225. In de meeste gevallen wordt ook gras bijgezaaid. 'Voor percelen die goed liggen, is het een mooie onderhoudsmethode', vindt Fekkes. 'We halen een capaciteit van gemiddeld vijf hectare per uur en zaaien 20 tot 25 kilo graszaad per hectare. Daardoor blijven de kosten beperkt. Omdat je geen zaabed maakt, zal de opkomst minder goed zijn dan bij herinzaai. We zien wisselende resultaten, maar er komt uiteindelijk altijd een deel van op. Ik verwacht dat de kosten in de meeste gevallen binnen een jaar zijn terugverdiend.'

Zode op peil

Veehouder Rinse de Groot uit Blessum heeft al 35 jaar ervaring met doorzaaien. Met zes collega's is hij mede-eigenaar van een wiedege met zaaimachine waarmee hij ieder voorjaar zijn 40 hectare grasland op zware kleigrond een onderhoudsbeurt geeft. 'Als het nodig is, zaai ik gras bij. Soms is dat twee jaar achter elkaar, soms zit er vier jaar tussen', vertelt hij. Zijn ervaringen zijn heel positief. 'Ik scheur zo min mogelijk om verlies van organische

Graslandverjonging in plaats van graslandvernieuwing. Met deze achterliggende gedachte experimenteren veehouders en loonwerkers met routinematig doorzaaien. Veel kennis moet nog worden ontwikkeld, maar de interesse groeit.

stof te voorkomen en het bodemleven in stand te houden. Als je zuinig bent op het grasland en met doorzaaien regelmatig nieuw genetisch materiaal inbrengt, houd je de kwaliteit van de zode op peil en is nieuw inzaaien vaak helemaal niet nodig.'

Routinematig doorzaaien zoals Fekkes dat bij zijn klanten introduceert en De Groot zelf uitvoert, wordt in Duitsland al veel algemener toegepast. Zo publiceerde de Lantwirtschafskammer Hannover in 2004 al een verslag van een onderzoek waarbij verschillende methoden en momenten van doorzaaien met elkaar werden vergeleken. De proefvelden werden met tussenpozen van twee jaar drie keer doorgezaaid met 20 kilo graszaad (in sommige varianten gemengd met witte klaver). Dit gebeurde voor de helft van de proeven in de herfst en voor de andere helft in het voorjaar. Daarnaast werden verschillende technieken van doorzaaien met elkaar vergeleken. Na zes jaar zijn de opbrengsten gemeten.

Doorzaaien bleek een duidelijk positief effect te hebben op de opbrengst. Daarbij maakte het niet uit welke techniek werd toegepast en ook de verschillen tussen voorjaars- en najaarsdoorzaai waren heel klein. Ten opzichte van de oude zode leverden de in het voorjaar doorgezaaide proefvelden gemiddeld 7 procent meer droge stof op, terwijl de gemiddelde opbrengst op de najaarsproefvelden 10 procent hoger was dan de controle. Dit is weergegeven in figuur 1. Overigens zijn de verschillen volgens de onderzoekers niet statistisch significant.

De belangstelling voor regelmatig doorzaaien als methode om de kwaliteit van

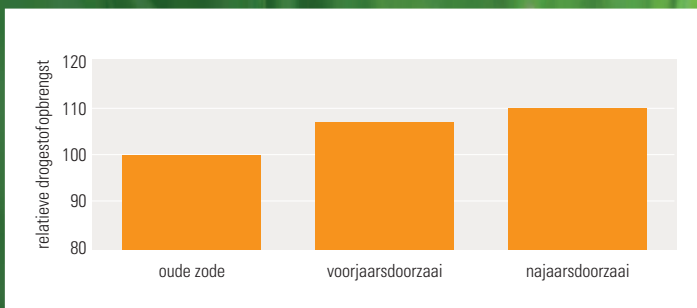
een grasmat op peil te houden neemt ook in Nederland de laatste jaren toe. De kennis is echter nog beperkt. Een zestigtal veehouders experimenteert sinds vorig jaar binnen het Praktijknetwerk 'Van graslandvernieuwing naar graslandverjonging' met verschillende machines, graszaadmengsels en momenten van doorzaaien.

Op basis van de eerste ervaringen stelt netwerkbegeleider Wim van de Geest vast dat vooral de omstandigheden bepalen of doorzaaien succesvol is. 'Het nieuwe zaad moet voldoende vocht krijgen om te kunnen ontkiemen en doorgroeien en de concurrentiekracht van de oude zode mag niet te sterk zijn', zo geeft hij aan. 'In de nazomer en herfst is de kans van slagen het grootst, maar het vroege voorjaar kan ook een geschikt moment zijn. En vorig jaar lukte het goed na de zware eerste snede.'

Timing bepaalt succes

Het effect van doorzaaien moet op de langere termijn worden beoordeeld, zo hebben de deelnemers aan het netwerk inmiddels ervaren. De meeropbrengst wordt vaak pas in de latere snedes zichtbaar en soms zelfs pas in het tweede jaar. Bij doorzaaien in het vroege voorjaar liet de eerste snede in een aantal gevallen een lichte groeidepressie zien.

Timing is volgens de netwerkbegeleider uiteindelijk veel bepalender voor het succes van doorzaaien dan de gebruikte machine. 'Wel lijkt het erop dat eggen als bewerking naast zaaien in het voorjaar toegevoegde waarde heeft, omdat het de oude zode opschoont', aldus Van de Geest. |

 HENDRIK NAGELHOUD,
 PRODUCTMANAGER GRASZADEN

Figuur 1 – Gemiddelde opbrengsten ten opzichte van een onbehandelde zode na zes jaar doorzaaien in voorjaar en najaar (bron: LWK Hannover)

Sterker gras met iSeed

‘Om jonge grasplantjes een betere start te geven heeft Innoseeds een speciale coating voor zaai-zaad ontwikkeld. iSeed-graszaad is omhuld met een huidje van stikstof- en fosfaatmeststoffen dat het kiemplantje in de eerste twee tot drie weken direct van voedingsstoffen voorziet. Dit zorgt met name voor een betere wortelontwikkeling. Fosfaat stimuleert de wortelgroei, de aanwezige stikstof het vlot doorgroeien van de kiemplant.’

‘De eerste ervaringen met iSeed deden we op bij sportvelden. Daar zagen we de eerste maanden na inzaai tot twintig procent meer wortelvolume in vergelijking met traditioneel niet-gecoat graszaad. Een jaar na inzaai was het verschil nog steeds zichtbaar en zelfs toegenomen.’

‘Eenzelfde effect zien we voor de iSeed-graszaadmengsels die we hebben ontwikkeld voor het inzaaien van grasland. Een beter ontwikkeld wortelstelsel maakt het gras sterker en minder gevoelig voor betreding door koeienpoten, maar bijvoorbeeld ook voor droogte en roest. Bovendien verbetert de opname van meststoffen en vermindert daardoor de uitspoeling. Meer ondergrondse wortelgroei resulteert dan ook in meer bovengrondse grasgroei. Bij herinzaai mag met het gebruik van iSeed in het eerste jaar vijf procent meer opbrengst worden verwacht in vergelijking met zaad zonder meststoffencoating.’

‘Bij doorzaaien komt de meerwaarde van iSeed nog duidelijker tot uitdrukking. Het zwaardere zaad maakt meer contact met de grond waardoor het beter ontkiemt. Met name als de omstandigheden om te kiemen minder gunstig zijn, heeft het zaad hier voordeel van.’

‘In experimenten die werden uitgevoerd door het praktijknetwerk Graslandverjonging werden bij alle doorzaaimethoden meer kiemplantjes geteld als iSeed werd toegepast. Door de directe beschikbaarheid van meststoffen kunnen kiemplantjes de concurrentie met de bestaande zode bovendien beter aan. Het is dan ook verstandig om een eventuele mestgift voor de bestaande grasmatten na het doorzaaien enkele weken uit te stellen om zo het nieuwe gras de gelegenheid te geven zich te ontwikkelen.’